

Suomen Islam- seurakunta – Järvenpään tataariyhteisö

Järvenpään tataariyhteisön historia alkaa, kun huopatehtailija Beshar Shamaletdin muutti 1920-luvulla Kesälahdelta Järvenpään ja osti tontin Kinnarin urheilukentän kupeesta ja rakennutti siihen kiinteistönsä. Voimakkaana persoonana Beshar Shamaletdin sai houkutelluksi ystävänsä turkistehtailija Hasan Kanykoffin perustamaan yrityksensä ja kotinsa nykyisen valtion virastotalon ja torin paikalle. Toinen ystävä kauppias Ymär Talus rakensi talonsa Shamaletdin naapuriin. Kun vielä kauppias Hodaybirdi Alkara ja Shamaletdin ryhtyivät naapureiksi lähiympäristöön, oli Järvenpään tataariyhteisö saanut alkunsa.

Tataareita asuu Suomessa jo viidettä polvea. Ensimmäiset tänne vakinaisesti asumaan jääneet tataariperheet ovat saapuneet 1800-luvun jälkipuoliskolla ja 1900-luvun alussa. Nämä ovat lähtöisin Venäjältä, Niznij-Novgorodin kuvernementin alueella sijaitsevista tataarikylistä. Siellä he olivat olleet lähinnä pientilallisia, joiden viljelyalat olivat silloisten maaomistusolojen vuoksi pienentyneet kannattamattomiksi.

Maanviljelyn rinnalle oli kehittynyt kaupankäyntiä aluksi talvisaikaan oman piirikunnan alueella. Vähitellen kauppamatkat olivat rautatietä pitkin ulottuneet Moskovan kautta Pietariin ja Viipuriin. Täältä ne

levisivät koko Suomeen. Alussa käytiin kiertokauppaa, mutta sangen pian syntyi kiinteää tori- ja hallikauppaa. Ajan mittaan perustettiin tekstiili- ja turkisan liikkeitä. Vakiintunut toimeentulo takasi perheille elinmahdollisuudet.

Tataarit puhuvat äidinkielenään turkin kielen su-kuista tataarin kieltä, ja heidän uskontonsa on islam. Suomessa uskonnonvapauslain astuttua voimaan 1923 perustettiin oman uskonnon, äidinkielen, kulttuurin ja perinteiden vaalimiseksi vuonna 1925 Helsinkiin Suomen Islam-seurakunta. Maassamme tataarien lukumäärä oli tuolloin noin 550, ja nykyään se on noin 850 henkeä. Heitä asuu eniten Helsingissä ja sen lähiympäristössä. Suomen vanhimpiin kuuluvan etnis-uskonnollisen yhteisön kokoavina voimina toimivat seurakunnan piirissä omat kulttuuri- ja urheilu-seuransa.

Järvenpää veti puoleensa

Järvenpäässä 1920-luvulla alkanut tataariasutus on kasvanut. Silloinen maaseutumainen kylä herätti nostalgisia muistoja omista kotikylistä. Kun paikkakunnalla maan omistaminenkin oli edullista, voitiin hankkia isohkoja tontteja. Ne antoivat mahdollisuuden hoitaa kotipuutarhaa ja pitää siipikarjaa. Helsingin läheisyydellä oli suuri merkitys, sillä Suomeen asettuneen tataarisiirtokunnan keskus oli siellä. Järvenpään hyvät maantie- ja rautatieyhteydet olivat elinkeinojen harjoittamisen kannalta erittäin merkittävät.

Ensimmäiset Järvenpäähän muuttaneet tataarit olivat asettuneet lähinnä Kinnarin alueelle, ja uudet muuttajat pyrkivät sijoittumaan omien heimolaistensa ja sukulaistensa läheisyyteen. Ystävien apu ja neuvot ovat olleet tarpeen. Kaikki perheet eivät suinkaan ole pystyneet rakentamaan omaa taloa, vaan asuttiin vuokralta tai tilapäisesti perhekunnittain. Olojen parantuessa tataarit rakensivat vähitellen, ja esimerkiksi Metsolantien ja Pykälistöntien väliselle mäelle nousi kuusi taloa. Paikkakuntalaiset alkoivatkin kutsua mä-

keä ”Tattarinmäeksi”, jota nimitystä ei enää käytetä, mutta kaupunki on antanut lähistön kujalle nimeksi Tataarikuja.

Oma moskeija kohosi Järvenpäähän

Tataariyhteisö oli kasvanut 1930-luvun lopulle tultaessa, ja se synnytti yhteisen rukous- ja kokoontumistilan tarpeen. Jo vuonna 1934 muutamataataarit olivat alkaneet kerätä varoja ja etsiä sopivaa paikkaa moskeijaa varten. Varoja hankittiin Suomessa asuvien tataarien keskuudesta. Tontti löytyi yhteisön asuinalueelta Kinnarin ja Pöytäalhon seudulta, Keskitalontieltä.

Moskeijan rakennustyöt voitiin panna vireille, kun rakennuspiirustukset valmistuivat Teuvo Paanulan toimesta 1941. Rakennustöitä tehtiin sotavuosina talkoovoimin, ja niihin osallistui myös vankileireiltä Järvenpäähän sijoitettuja tataarisotavankeja. Moskeija valmistui 1942, ja sen sanottiin olevan läntisen Euroopan pohjoisin moskeijarakennus. Alussa Suomen puolustusvoimat majoitti siihen Järvenpäässä koulutettavina olevia sotilaita. Ensimmäisen kerran sitä käytettiin rukoustilana 1943.

Tataariyhteisö kokoontuu jumalanpalveluksiinsa moskeijassa. Lapset saavat siellä uskonnon- ja äidinkielen opetusta. Tarvittaessa tiloja käytetään yhteisiin illanviettoihin ja perhejuhliin. Suurina uskonnollisina juhlapäivinä moskeijassa voi kuulla monenkielistä puhetta, kun lähiympäristön muslimit kerääntyvät yhteiseen hartaustilaisuuteen. Rukouskielenä on arabi, mutta muilta osin juhlamenot toimitetaan tataarin kielellä.

Tataarit viihtyvät Järvenpäässä

Järvenpääläisen Feride Nisametdinin mielestä Järvenpään tataarit ovat aina olleet tietoisia taustastaan. Erikielisydestään ja eriuskoisuudestaan huolimatta heillä ei ole ollut Järvenpäässä ongelmia. Tataarien vilkas luonne on helpottanut sopeutumista yhteiskuntaan. Erilaisuus on jäänyt kodin piiriin, eikä arkielämä poikkea ulkonaisesti muiden järvenpääläisten arjesta.

Urheiluseurojen toiminnassa yhteisön jäsenet ovat olleet aktiivisia. Järvenpään Palon ja Palloseuran sekä Naisvoimistelijoiden toimintaan on osallistuttu runsaasti. Jotkut ovat olleet mukana kunnallispolitiikassakin. Yhteisön jäseniä on osallistunut kotikunnan tapahtumiin.

Järvenpään kaupungin täyttäessä 50 vuotta Feride Nisametdin toteaa, että muslimi-tataariyhteisö on elänyt kaupunkinsa kasvun ja kehityksen mukana välillä pienentyen, välillä saaden uutta eloa nuorista perheistä. Tataarien lukumäärä on Järvenpäässä noin 70 henkeä. Perhe- ja yhteisöpiirissä puhutaan edelleen tataarin kieltä, kotona valmistetaan perinneruokia ja moskeija kokoaa kansalliskunnollisiin tilaisuuksiin.

Suomen Islam-seurakunnan sihteeri Feysal Samarhan on tyytyväinen siihen, että tataarit ovat ol-

leet jo vuosikymmeniä Suomen kansalaisia ja nauttineet oikeuksistaan ja pyrkivät omalta osaltaan täyttämään velvollisuutensa. Näin tekivät mm. ne 168 Suomen tataaria, jotka palvelivat Suomen armeijassa viime sotien aikana. Näistä kolme järvenpääläistä jäi rintamalle. Voimme kiitollisin ja lämpimin mielin järvenpääläisinä uskoa, että nämä yhteiset vaikeat ajat ovat lähentäneet meitä suomalais-järvenpääläisiä ja tataarilais-järvenpääläisiä ja lisänneet keskinäistä yhteisymmärrystämme.

Feysal Samarhan palauttaa mieliimme, että tämän hyvän rinnakkaiselon alku on jo kaukaista perua, kun suomensukuisia kansoja ja tataareja eli ja asui naapureina Volgan alueella, mistä suomalaistenkin kerrotaan muuttaneen hieman aikaisemmin, silloin vielä muuta kuin rautatietä pitkin.

Tataariyhteisön moskeija valmistui 1942. Se on kuvattu kesällä 2000.